

Nieuwsbrief maart 2016

De Boekenzolder & de Boekenweek!

Deze nieuwsbrief van maart staat uiteraard in het teken van de Boekenweek 2016. Het thema dit jaar is: Duitsland. Dat 'die Heimat' een rijke hoeveelheid literatuur & cultuur bezit, blijkt verderop in deze editie onder het motto: 'Was ich noch zu sagen hätte...'. Een van onze bezoekers beschrijft ons daarnaast over het 'Beslissende boek dat zijn leven veranderde'. Het interview, tot slot is, speciaal voor deze editie met Leidse dichter Leo van Zanen.

Een oproep van onze Italiaanse afdeling:

Op dit moment zijn we op zoek naar Italiaanse boeken. Als dank voor het ontvangen van deze boeken, zoeken wij voor een boekengever uit Nemoli (Zuid-Italië) Nederlandstalige- of anderstalige versies van kinderboeken, die geschreven zijn door de Italiaanse schrijver/journalist Gianni Rodari! Voor meer informatie en contactgegevens: info@boekenzolderleiden.nl.

Culturele activiteiten!

Op zondagmiddag 20 maart houdt Hans van der Veen vanaf 15.00 uur een lezing over Duitse literatuur. Hij zal dit doen aan de hand van een aantal gedichten, waarbij hij ook iets over de dichter en diens literaire periode zal vertellen. Van der Veen is een gepensioneerde leraar Duits, die na zijn pensionering van zijn beroep een hobby gemaakt heeft. Diverse dichters uit het Leidse heeft hij naar het Duits vertaald en in eigen beheer uitgegeven. Recentelijk ook nog J. Slauerhoff & Jean Pierre Rawie.

De bedoeling is om de middag zo luchtig mogelijk te houden, want: 'Het woord is niet aan de dichter, maar aan de gedichten'. (Rutger Kopland) Na afloop bestaat overigens de gelegenheid om de tweetalige bundels die Hans van der Veen heeft uitgegeven in te zien en aan te schaffen voor de Boekenzolder-prijs van € 8,--.

Algemene info (website & facebook):

www.boekenzolderleiden.nl/
[nl-nl.facebook.com/deboekenzolderleiden](https://www.facebook.com/deboekenzolderleiden)

Openingstijden:

Do-, vrij-, zaterdag 13 – 17 uur

☎06-24337506 (alleen tijdens openingsuren!)

Nieuwsbrief maart 2016

Dubbeltjes en hun kant

Door: 'Dakpan'.

Dit boek verandert je leven. Niet de meest zeldzame belofte. En ik ken het gevoel: verbluft blij je achter, onder de indruk, ondergedompeld, geïmpregneerd. De wereld ziet er anders uit. Maar dat trekt vaak bij, hoewel sommige boeken terug blijven komen in je gedachten. Die laten je niet meer los. Maar veranderen ze je leven? Want wanneer mag je daarvan spreken, van je leven veranderen? Mijn criterium is dat je ándere beslissingen gaat nemen. Dat je linksaf gaat, waar je anders rechtsaf was gegaan. Dat je de deur uitgaat, waar je anders thuisbleef. Je kunt daarbij groot denken, zoals je baan opzeggen, je partner verlaten, op een boot walvissen gaan redden. Maar dat kunnen ook kleinere dingen zijn; donateur worden van Artsen zonder Grenzen., Max Havelaar-koffie kopen of vrijwilliger worden in een verzorgingshuis. Wat weer aanleiding kan zijn voor nieuwe beslissingen in die nieuwe situaties. Bij het bliksemflits-idee van het eerste kunnen we ons gemakkelijk wat voorstellen, zo'n openbaring die je uit je dagelijkse sluimer wekt en je het ware leven in lanceert. De tweede vorm is wat subtieler. Een boek als *Fear of Flying* kan je bijvoorbeeld wat vrijer maken, vrijgevochten of zelfs wat opstandiger, waardoor de dubbeltjes die je links of rechts laten kiezen wat vaker een andere kant opvallen.

De reeks beslissingen die je door het leven voeren, neigt dan langzaam steeds wat verder naar dat links of steeds wat verder naar dat rechts, omdat je nét wat vaker die kant kiest. Zo kom je op den duur toch ergens anders uit. *De Alchemist* van Paulo Coelho leest als een wat slap sprookje, maar heeft een krachtige ondertoon. Hou de lange lijn in je leven vast, hou vertrouwen en heb geduld. De troostrijke en moedgevende gedachte in dit charmante boekje is "wanneer je iets wenst, spant het hele universum samen om je wens te realiseren". Zo'n gedachte kan je dubbeltjes sturen. Dezelfde insteek kwamen we in extremo tegen in de hype rond *The Secret*, waar het volstond om vooral maar héél erg te wellen wat je wou, dan zou het vanzelf naar je toe komen. In de praktijk was dat 'het' vaak rijkdom of bezit. Nu is *The Secret* natuurlijk geen literatuur, maar een zelfhulpboek. De wens tot veranderen staat voorop. Bij literatuur ligt het er niet zo dik bovenop. Gaat het eerder andersom, het boek zet ààn tot verandering. Daarom is het aardig te lezen hoe schrijvers zélf door literaire werken beïnvloed werden. Zoals in *Het Beslissende Boek* uit 2002 dat ik bij De Boekenzolder trof.

Nieuwsbrief maart 2016

'Was ich noch zu sagen hätte...'

Door: Enjo.

* Eén van de belangrijkste literaire werken uit de Duitse geschiedenis is een vertaling: de vertaling van de bijbel door Maarten Luther. Deze was van belang voor de reformatie in de 16e eeuw.

* Het gedicht 'Ode an die Freude'(1785) van Friedrich Schiller vormde de inspiratie voor de 9de symfonie van Beethoven (1824). De apotheose, waarin de tekst gezongen wordt, is sinds 1985 het officiële Europese volkslied.

* Nadat de NSDAP van Hitler in 1933 aan de macht kwam, gingen veel Duitse schrijvers in ballingschap. Vooral het dan nog neutrale Nederland is populair: uitgeverijen als Allert de Lange en E.M. Querido gaven werk uit van o.a. Thomas Heinrich, Klaus Mann, Berthold Brecht, Stefan Zweig & Joseph Roth.

* Inmiddels is, mede dankzij het zgn. 'Wirtschaftswunder' (de economische boost die de Duitse economie vanaf de jaren '50 kreeg door het Marshallplan van de VS), Duitsland de 4de economie ter wereld (na de VS, China & Japan), alsmede de belangrijkste handelspartner van Nederland.

* Nederland is in 1993 'Schwerpunkt' op de Frankfurter Buchmesse, waarna een record aantal schrijvers vertaald worden. Met Cees Nooteboom voorop, volgen (naast vele anderen): Harry Mulisch, Marcel Möring, Margriet de Moor & Frank Westerman.

* Eén van de bekendste historische feiten: op 9 november 1989 valt de Berlijnse muur die niet alleen Oost- en West Berlijn letterlijk scheidde, maar ook symbool stond voor de scheiding tussen Oost- en West Duitsland. De hereniging tussen beide landen vond plaats op 3 oktober 1990.

* De moderne Duitstalige literatuur doet het in Nederlandse vertaling niet al te best. Oudere schrijvers als Günther Grass, Elfriede Jelinek, Peter Handke & Christa Wolf werden vertaald, maar de jonge garde gaat moeizamer. Succes was er voor Patrick Süskind niet. 'Het parfum' (1989) en Charles Lewinsky met 'Het lot van de familie Meijer' (2006), om maar 2 voorbeelden te noemen. In één van de meest recente stromingen, de zgn popliteratuur scoorde schrijfster en actrice Charlotte Roche in 2008 met het scandaleuze 'Vochtige streken'.

* De tekst "Was ich noch zu sagen hätte..." is een regel uit het lied 'Gute Nacht, Freunde' van Reinhard Mey. Hij schreef dit onder het pseudoniem Alfons Yondrascheck voor de Duitse voorronde van het Eurovisie Songfestival 1972. Het werd vertolkt door het folkduo Inga & Wolf. Het lied eindigde in de finale helaas roemloos onderaan met 0 punten. Twee jaar later, in 1974, zong Reinhard Mey het nummer tijdens het 'Grand Gala du Disque Populaire'. Dit keer met succes; het kwam in een maand in de Top 40 terecht.

Sinds 1976 is het lied onlosmakelijk verbonden met het radioprogramma 'Met het oog op morgen'. In dat programma word 'Gute Nacht, Freunde' al 40 jaar als begintune gebruikt.

Nieuwsbrief maart 2016

Carla schrijft...

Over Leidse dichter Leo van Zanen.

Ik schrijf verzen, zoals een ander foto's maakt. Ik kijk om me heen, verbaas me, maak me kwaad of schiet in de lach. En dan moet ik ineens schrijven. Zomaar. Dan denk ik: wat aardig dat ik dit heb gezien –dat moeten anderen ook zien. En wie niet zien wil moet maar horen. Dit vertel ik verder... (Flaptekst van een vroege uitgave van werk van Leo).

Gevraagd om ter inleiding wat informatie uit zijn verste verleden te verschaffen, kregen we het volgende boven water:

Geboren 1953 in Dordrecht. Groeide op in Zuidhollandse dorpen in een gereformeerd gezin en kwam (dus) al vroeg in aanraking met de wereld van het woord en de taal. Kreeg hij voor zijn verjaardag blokken dan bouwde hij daar geen huizen of andere constructies mee, maar hij maakte er letters van. Kleine Leo meenemen met winkelen betekende stilstaan bij elke winkelruit – wat stond daar geschreven? Het mag niet gek heten dat hij nu, ruim een halve eeuw later, nog steeds zijn tijd grotendeels vult met lezen en schrijven. Het genoeg dat hij aan beide beleeft, brengt hij graag af en toe ten gehore in lezingen en voordrachten.

*** Leo, wat vind je van het concept van De Boekenzolder?**

Dat heb ik al eens verdedigd in een toespraak. Ik vind het een goed initiatief dat er voor mensen

met een smalle beurs of mensen in moeilijke omstandigheden literatuur en andere boeken

voorhanden zijn. Boeken zijn vaak duur en er zijn steeds meer mensen in Nederland die daar niet altijd het geld voor hebben. Voor die doelgroep vind ik De Boekenzolder een uitstekende functie vervullen. Daarnaast neem ik aan dat het toegankelijk stellen van de ruimte voor andere bezoekers een secundaire activiteit is voor De Boekenzolder en daarvan profiteren dan mensen zoals ik. Zo vind ik het ook leuk om langs boekenkraampjes, antiquariaten en dergelijke te gaan om mij te laten verrassen door iets waar ik misschien al jaren naar zoek. Of juist door iets wat ik nog niet kende...

*** Waar ligt voor jou de waarde van een boek?**

Laat ik eerst zeggen: "bij de inhoud". Ik ben niet op zoek naar eerste drukken of zo. Een heruitgave in pocketvorm is ook goed. Hoewel: In de jaren '60, op school, kocht ik mijn eerste boeken. De pockets uit die tijd vielen binnen tien jaar uit elkaar als je ze nog eens opende. Dus ik ben wel blij als ik tweedehands een gebonden versie tegenkom.

Nieuwsbrief maart 2016

Wat is voor mij de waarde van een boek? Ik ben vooral een lezer van literatuur. Ik heb zelf Nederlands gestudeerd in Leiden. Als afstudeerrichting koos ik Algemene Literatuurwetenschap. Reeds op school las ik romans en verhalen uit vreemde talen: bij voorbeeld Russisch of Japans. Vertaald natuurlijk, en als het kon in het Nederlands.

Naast dat lezen ben ik gaan schrijven, al blijft elke schrijver ook een lezer. Omdat je niet alleen uit 'het leven' je onderwerpen haalt, maar ook geïnspireerd wordt door andermans werk. Je ziet hoe je dingen onder woorden kunt brengen, hoe je tegen dingen aan kunt kijken.

Maar het voornaamste van literatuur lezen is: genieten, zonder je te bekommeren om bijvoorbeeld nuttig effect.

*** Had je geen leraar moeten worden?**

Ik ben niet in het onderwijs terecht gekomen, omdat men in de jaren '80 de straten kon plaveien met alfa's. Op zoek naar een plek in de maatschappij kwam ik onder andere bij de streekomroep Rijnland terecht.

In de jaren '80 verzorgde ik met een eigen redactie op donderdagmiddag een programma geheten KUNST-UUR: een agenda van wat zoal gebeurde op het gebied van muziek, film; wat voor lezingen er gehouden werden. Daarnaast vaste rubrieken met columns en interviews; of we vroegen schrijvers eigen teksten voor te lezen. Als in de schouwburg de Internationale Chansonweek was, kregen we toegang tot grote namen. We spraken bijvoorbeeld met Astor

Piazzolla, Michel Legrand, Amalia Rodriguez.

Begin jaren '90 nam ik de organisatie over van 'Chanson noire' – een open podium voor muziek en poëzie in café The Duke in Leiden, een paar jaar eerder opgezet door Paola Tuin en dichter Rik van Boeckel. We hadden gasten als Drs. P en duo 'Ajuinen & Look' (nu Thomas van Luyn en Mike Boddé). Wat ik mij het best herinner is de professionele ondersteuning die ik telkens weer ontving van de (intussen overleden) eigenaar Dick Wansink.

Via die bezigheden kwam ik in aanraking met Leidse kunstenaars. Ik werd gevraagd, organisatie en administratie te verzorgen van Kunstcentrum Haagweg 4, de in 1993 door kunstenaars in gebruik genomen voormalige Ambachtsschool. Tenslotte kwam ik in de ouderenzorg terecht, als alarmwacht in een serviceflat. Het was heel iets anders. Maar omdat het geen arbeidsintensieve baan betrof had ik gelegenheid mijn liefhebberijen, soms zelfs in werktijd, voort te zetten: lezen, schrijven, films kijken.

*** Heb je een favoriete dichter/schrijver?**

Eén favoriete dichter heb ik niet. Wel passen bepaalde soorten schrijvers meer dan andere bij mijn persoon. Of bij mijn stem – zo werd tenminste geoordeeld door de blindenbibliotheek, waarvoor ik een aantal jaren boeken heb voorgelezen. Om bij poëzie te blijven: ik kreeg niet alleen de Razende Roeland (renaissancistisch epos, vertaald uit het italiaans

Nieuwsbrief maart 2016

van Ariosto) toegewezen en Poesjkins Jevgeni Onegin, maar ook werk van de door mij hoog geschatte Jean Pierre Rawie.

Meer dan wat ook heeft het voorlezen me geleerd hoeveel belang poëzie heeft bij voordracht. Als je hardop gaat oefenen komen de teksten van het papier in je hoofd en in je hart. Zo heb ik een aantal gedichten uit het hoofd geleerd, wat als voordeel heeft dat je ze op elk gewenst moment kunt voordragen. Bijvoorbeeld De moeder de vrouw van Nijhoff, of 'k Ben Brahman. Maar we zitten zonder meid van Dèr Mouw. Vorige week heb ik het sonnet 'Zoek' van Rawie aan mijn 'repertoire' toegevoegd. En ja: ik heb inderdaad meer voeling met klassiek vormgegeven poëzie dan met wat er tegenwoordig wordt geproduceerd aan onregelmatigs, onsamenhangends, onbegrijpelijks.

Waar ligt de toekomst van de poëzie? Is rap bijvoorbeeld poëzie? Soms hoor ik jongelui, wier teksten best wel dichtelijk zijn; metrisch, rijmend en te volgen. Je zou hooguit over de inhoud kunnen discussiëren, ware het niet dat een gedicht voor mij in eerste instantie een manier van omgaan met tekst is en pas daarna een mededeling.

***Dat voordragen lijkt op acteerervaring te wijzen...**

Enigszins. Ik ben een paar jaar lid geweest van Theater Imperium, hier in Leiden. Daar heb ik voordrachten gedaan, en meegespeeld in onder andere Oom Wanja, van Tsjechov. Door het toneelspele heb ik gemerkt hoeveel tekst je in je geheugen kunt krijgen.

***Hoe breng jij poëzie zoal onder de aandacht van de mensen?**

Optreden is van groot belang. Niet op de markt, zoals ze dat hier in Leiden wel eens hebben gedaan – daar zit niemand op te wachten – , maar dichters zouden vaker op geschikte locaties moeten voordragen. Ik sta bijvoorbeeld wel eens op De Boekenzolder, of organiseer iets in de bibliotheek of een boekhandel. Ook horecagelegenheden lenen zich goed daarvoor.

*** Wat heb je verder zoal georganiseerd en gedaan in en buiten Leiden?**

Vroeger was ik aangesloten bij het dichterscircus van René Vallentgoed, de voormalig manager van Jules Deelder. Op vrijdag- of zaterdagavond Nederland in met namen als Joost Zwagerman en Simon Vinkenoog. Dan stonden we op bedrijfsfeesten, op de culturele dorpsavond. Van Maastricht tot Groningen.

Over Chanson noire heb ik het gehad.

Een recente productie van mij was de gesprekkenreeks 'Het wonder van Leiden', die ik in het seizoen 2013-2014 organiseerde in eet-, drink- en kunstlokaal 'Vooraf en toe'. Eens per maand, op zondagmiddag, ontving ik iemand om over poëzie te komen praten. Ik wisselde er van gedachten met Ben Walenkamp (van stichting TEGEN-BEELD, de Leidse Muurgedichten en de Poëziemanifestaties aan de Nieuwe Rijn) en Jaap Montagne, onze vorige stadsdichter.

*** Wat kunnen we in de (nabije) toekomst van je verwachten?**

Met Hans van der Veen luister ik de Boekenweek

Nieuwsbrief maart 2016

op in de Openbare Bibliotheek Leiden (12 maart) en in de Rijnlandse Boekhandel in Oegstgeest (13 maart). Ik wil zelf ook nog iets doen tijdens de Boekenweek met met de Duitse taal en met poëzie. (Mijn vertaling van de Zeer korte vertellingen van de Oostenrijkse schrijver Heimito von Doderer hangen een week lang in de etalage van antiquariaat Klikspan.)

Verder zal ik vast nog wel iets ondernemen in verband met het 400e sterfjaar van Shakespeare. Voor de rest zou ik zeggen: volg de berichtgevingen...

Werk van Leo is te lezen op www.leovanzanen.nl

Algemene info (website & facebook):

www.boekenzolderleiden.nl/
[nl-nl.facebook.com/deboekenzolderleiden](https://www.facebook.com/deboekenzolderleiden)

Openingstijden:

Do-, vrij-, zaterdag 13 – 17 uur

☎06-24337506 (alleen tijdens openingsuren!)

